



Кафедра філології та гуманітарних наук

Відділ української мови та літератури, мов національних меншин і зарубіжної літератури

НОРМИ ЄДИНОГО МОВНОГО ТА ОРФОГРАФІЧНОГО РЕЖИМУ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ: УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА, ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА, МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ КОРИННИХ НАРОДІВ, НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

1. Мова освіти в Україні

1.1. Закон України «Про освіту» (стаття 7), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 5) визначають державну українську мову мовою освітнього процесу й вдосконалюють підходи до використання як державної, так і мов корінних народів, національних меншин, інших мов в освітньому процесі.

1.2. Концепцією Нової української школи визначено ключові компетентності випускників, зокрема: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, уміння вчитися впродовж життя, обізнаність та самовираження у сфері культури, соціальна та громадянська компетентності.

1.3. Вивчення української мови та літератури, зарубіжної літератури, мови і літератури корінного народу, національної меншини залежить від освітньої програми закладу загальної середньої освіти, оскільки Законом України «Про повну загальну середню освіту» освітнім закладам надано самостійність у формуванні власної освітньої програми, зокрема з певним мовним компонентом (без вивчення/із вивченням мови корінного народу, національної меншини).

1.4. Документація та діловодство у закладах загальної середньої освіти ведуться українською мовою. (Наказ МОН України «Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти» № 676 від 25 червня 2018 року, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. За № 1028/32480).

1.5. У класному журналі записи з усіх навчальних предметів здійснюються українською мовою, з мов і літератур корінних народів, національних меншин дозволяється частковий запис змісту уроку та домашніх завдань (наприклад, у разі некоректного перекладу теми) мовою вивчення предмета.

1.6. Учнівські зошити підписують українською мовою з усіх предметів. Записи в зошитах з мов і літератур корінних народів, національних меншин здобувачі освіти роблять мовою вивчення предмета.

1.7. Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів.

2. Учнівські зошити: кількість, призначення, норми ведення й перевірки

2.1. Робочі зошити для виконання класних та домашніх письмових робіт:

- з української мови для 5-9 класів – по 2 зошити; для 10-11 класів – по 1 зошиту;
- з української та зарубіжної літератури (5-11 класи) – по 1 зошиту;
- з мов і літератур корінних народів, національних меншин (5-11 класи) – 2 зошити (один з яких може бути на друкованій основі) та 1 зошит для словника.

2.2. Для контрольних робіт з української мови, української та зарубіжної літератур, мов і літератур корінних народів, національних меншин у 5-11 класах використовують по 1 зошиту.

2.3. Зошити для контрольних робіт зберігаються в закладі освіти протягом поточного навчального року та можуть зберігатися (за рішенням педради) ще 1 рік після закінчення терміну використання як такі, що належать до переліку шкільної документації.

2.4. Дозволяється (за рішенням педради) виконання контрольних робіт з предметів: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», мови і літератури корінних народів, національних меншин у зошитах з друкованою основою або на бланках із друкованою основою (на бланках або окремих листках має бути штамп закладу освіти).

2.5. Для навчальних і контрольних видів робіт із мовно-літературних предметів: української мови, української та зарубіжної літератур, мов і літератур корінних народів, національних меншин – використовують зошити в лінію (з позначеним берегом);

- у 5-6 класах – 12 або 18 сторінок;
- у 7-9 класах – 18 або 24 сторінки;
- у 10-11 класах – для навчальних робіт зошит може бути більшим за обсягом.

2.6. Для записів у зошиті рекомендовано використовувати кулькову ручку з чорнилами синього кольору чи його відтінків (рішенням педради може бути обрано інший колір).

2.7. Для оформлення таблиць, схем, графіків, підкреслення членів речення, виконання інших позначень використовують простий олівець, у разі потреби – лінійку або циркуль.

2.8. Між класною і домашньою роботою пропускають два рядки або 4 клітинки (між видами робіт, що входять до складу класної чи домашньої роботи, у зошитах у лінійку рядків не пропускають, а в зошитах у клітинку пропускають 1 клітинку).

2.9. Дату класної, домашньої та контрольної роботи в 5-9 класах з усіх предметів записуємо так: на першому рядку дату записуємо словами, а на другому – вид роботи

(класна, домашня чи контрольна), на третьому – назву теми (слово «тема» не пишеться), завдання тощо, наприклад:

Третє вересня
Класна робота
Творчість В.С. Стуса

П'яте лютого
Класна робота
Вправа 110

Сьоме жовтня
Домашня робота
Вправа 303

2.10. З української мови в усіх класах дату класної, домашньої та контрольної роботи завжди записують словами.

2.11. У 10-11 класах з літератури на першому рядку записують вид роботи, а на березі цього ж рядка зазначають дату цифрами, наприклад:

Класна робота

09.10.2020

2.12. У зошитах для контрольних робіт з української мови, української та зарубіжної літератур в усіх класах записують дату словами й вказують лише вид роботи, наприклад:

Дев'яте листопада
Читання мовчки

2.13. Після заголовків, назв видів робіт, підпису зошита крапку не ставлять.

2.14. Зразки підпису зошитів (назви предметів записуємо відповідно до назв у робочому навчальному плані):

Зошит № 1
для робіт з української мови
учня 11 групи
Вінницького технічного ліцею
Івасюка Дениса

Зошит
для контрольних робіт
із зарубіжної літератури
учениці 5-А класу
загальноосвітньої школи
I-III ступенів №1 м. Калинівки
Остапенко Марії

2.15. Зошити для навчальних класних і домашніх робіт перевіряються з такою періодичністю:

- з української мови у 5-6 класах – двічі на тиждень; у 7-11 класах – двічі на місяць;
- з української та зарубіжної літератур у 5-6 класах – 1 раз на тиждень; у 7-11 класах – 1 раз на місяць;
- з мов і літератур корінних народів, національних меншин у 5-9 класах – 1 раз на тиждень; у 10-11 класах – 1 раз на місяць;
- словники у 5-11 класах – 1 раз на семестр (учитель виправляє помилки й ставить підпис та дату перевірки).

2.16. Оцінки за ведення зошитів з української мови, української та зарубіжної літератур, мов і літератур корінних народів, національних меншин у 5-11 класах виставляють у класному журналі 1 раз на місяць в окремій колонці без дати (запис – «Зошит»).

2.17. Під час перевірки учнівських зошитів учитель на сторінці зошита робить запис «Зошит – » і поряд ставить кількість балів за його ведення (наприклад, «Зошит – 9»).

2.18. Ведення зошитів оцінюється від 1 до 12 балів.

2.19. Під час перевірки зошитів урахують наявність різних видів робіт (класних, домашніх), грамотність, дотримання мовного та орфографічного режиму, старанність, охайність, вміння правильно оформити роботи.

2.20. Оцінку за ведення зошита враховують як поточну до найближчої тематичної.

2.21. У разі відсутності учня на уроках протягом місяця в колонці за ведення зошита зазначається «н/о» (нема оцінки).

2.22. Помилки в учнівських зошитах варто виправляти таким чином:

- неправильно написана літера, цифра, пунктуаційний знак тощо закреслюється скісною рисою, частина слова, речення – тонкою горизонтальною лінією, замість закресленого надписуються потрібні літери, слова, речення;
- не дозволяється неправильно написане брати в дужки, витирати гумкою або замальовувати коректором.

2.23. Учителі-предметники повинні усі записи, помітки й виправлення в учнівських письмових роботах виконувати тільки червоним чорнилом (див. лист МОН від 28.04.2006 року № 1/9-301 «Про вимоги до виконання письмових творчих робіт учнів ЗНЗ і перевірку зошитів у 5-11 класах». Режим доступу: <https://zakononline.com.ua/documents/show/1222871222870>).

2.24. Виявлені помилки позначають так:

- орфографічні, пунктуаційні та граматичні помилки на вивчені вже правила підкреслюють горизонтальною рисою й на березі в цьому ж рядку вказують тип помилки (І – орфографічна, V – пунктуаційна, Г – граматична), помилки на ще не вивчені правила виправляють, перекреслюючи їх скісною рисою (/) й надписуючи потрібну літеру чи розділовий знак, вказують на березі тип помилки, проте її не враховують при остаточному визначенні оцінки.
- лексичні (неточність у слововживанні, тавтологія, росіянізми тощо), стилістичні (стильова невідповідність дібраних мовних засобів, одноманітність дібраних мовних засобів тощо) та змістові помилки (логічні – втрата послідовності викладу, неправильний поділ тексту на абзаци, фактичні – неправильно вказано дату, власну назву тощо) підкреслюють горизонтальною хвилястою рисою й на березі в цьому ж рядку вказують тип помилки (Л – лексична, С – стилістична, З – змістова помилки).

2.25. Здобувачі освіти зобов'язані писати в зошитах охайно, чітко, розбірливо, не виходити на поля зошита, усі записи вести кульковою ручкою із синім кольором чорнила.

2.26. Обов'язкове ведення всіма учнями 5-11 класів учнівського щоденника, встановленого Міністерством освіти і науки України зразка.

3. Норми оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

3.1. Для оцінювання кожного учня програмами передбачена певна кількість самостійних навчальних і контрольних робіт (фронтальних та індивідуальних) у кожному семестрі, які є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу – учнями та вчителями. (Навчальні програми розміщені на офіційному сайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>).

3.2. Оцінки за усні відповіді та письмові навчальні й контрольні роботи виставляються до класних журналів.

3.3. Перевірка мовних і літературних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань, визначених учителем (тест, диктант тощо) залежно від змісту матеріалу, що вивчається.

3.4. Основні види письмових робіт з української мови, мов корінних народів і національних меншин, передбачені чинними програмами:

- класні й домашні вправи;
- словникові диктанти (кількість слів у словниковому диктанті: 12 – у 5 класі, 24 – у 6–8 класах, 36 – у 9–10 класах, 48 – в 11 класі);
- навчальні диктанти, есе, твори й перекази;
- самостійні роботи;
- різнорівневі тестові завдання (як відкритої, так і закритої форми);
- складання таблиць, схем, написання конспектів першоджерел, рефератів (у старших класах), планів статей;
- робота зі словниками.

3.5. Рекомендовані види робіт для реалізації мовленнєвої змістової лінії програм з української мови, мов корінних народів і національних меншин:

- укладання словників-мінімумів;
- виступ під час дискусії;
- написання відгуку про сайт відомої людини;
- переказування текстів різних стилів із творчим завданням;
- написання тексту публічного виступу;
- складання паспорта слова;
- виразне читання текстів різної жанрово-стильової належності.

3.6. З української мови, мов корінних народів і національних меншин основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є тестові завдання. Основною формою перевірки орфографічної й пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий диктант.

3.7. Усі завдання оцінюють відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів 5–11 класів.

3.8. Фронтально оцінюють диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюють на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

3.9. Індивідуально оцінюють говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».

3.10. Системний підхід до розвитку мовлення учнів на уроках української мови потребує додаткового виокремлення годин для аудіювання, читання мовчки та вголос, переказів, творів у 5-9 та 10-11 класах, оскільки ці види роботи передбачено на кожному уроці.

3.11. З української мови 5-9 та 10-11 класах у I та II семестрах оцінюють різні види мовленнєвої діяльності відповідно до таблиць, розміщених у методичних рекомендаціях

МОН (див. додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430 – «Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році». Режим доступу: <http://osvita.ua/doc/files/news/756/75640/472e7beba8b47e2a1295ea60ca711f43.pdf>).

3.12. У 10-11 класах рівня стандарту замість контрольного твору слід писати есе, філологічного рівня - 1 твір і 1 есе.

3.13. З української мови, мов корінних народів і національних меншин результати оцінювання говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос протягом семестру виставляють у колонку без дати й ураховують у семестрову оцінку.

3.14. Повторне оцінювання мовленнєвої діяльності учнів (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос не проводять.

3.15. Обов'язковому оцінюванню підлягають усі контрольні роботи із внесенням балів до класного журналу.

3.16. Оцінювання навчальних письмових видів роботи здійснюється в усіх учнів класу із внесенням балів до класного журналу, за усні відповіді оцінка виставляється лише тим учням, які відповідали протягом уроку.

3.17. Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт та оцінки за ведення зошита (не як середній арифметичний бал).

3.18. Відпрацювання пропущених учнем контрольних робіт є недоцільним; у разі відсутності учня на одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору, переказу рекомендується дати йому індивідуальне завдання, яке виконується учнем під час уроку.

3.19. У випадку пропуску однієї тематичної через хворобу та відсутності оцінки за якийсь вид мовленнєвої діяльності, оцінка за семестр виставляється на розсуд учителя в залежності від динаміки особистих навчальних досягнень учня (учениці), важливості пропущеної теми (тривалість вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу). За таких умов оцінка за семестр може бути виставлена на підставі тематичної (якщо вона одна) або знижена на кілька балів (на розсуд учителя).

3.20. Оцінка за контрольний твір та переказ з української мови, мов корінних народів і національних меншин є середнім арифметичним за зміст і грамотність. Таку оцінку виставляють у колонці з датою написання роботи (надписи в колонці журналу не роблять).

3.21. Учнівські творчі роботи вчитель перевіряє та повертає учням: у 5-9 класах не пізніше, ніж через тиждень, у 10-11 класах до 10 днів.

3.22. Оцінка за контрольний твір з української та зарубіжної літератур, літератур корінних народів і національних меншин є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи. Надпис у журнальній колонці «Твір» не робиться.

3.23. Оскільки за перекази і твори виставляється одна оцінка, то запис у роботах учнів має бути таким:

3 – 2 : «10»
МО – 4 – 6 : «7» = 9 балів

3.24. Оцінюючи письмові роботи (перекази, твори, есе), беруть до уваги наявність: 1) орфографічних і пунктуаційних помилок, які підраховуються сумарно, без диференціації (перша позиція); 2) лексичних, граматичних і стилістичних помилок (друга позиція).

3.25. Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додають кількість балів за мовне оформлення, а їхню суму ділять на 2. Якщо частка не є цілим числом, то її округлюють до більшого числа (на користь учня):

3 – 4 : «7»
МО – 3 – 5 : «8» = 8 балів

3.26. Оцінку за декламування напам'ять творів з української літератури, літератур корінних народів та національних меншин виставляють у колонку без дати з надписом «Напам'ять».

3.27. У процесі перевірки контрольних робіт учнів з української мови і літератури помилки на вивчені правила вчитель тільки підкреслює й позначає на берегах зошита, а виправляє їх учень. Помилки на правила, які не вивчалися, виправляються вчителем, але не враховуються. Помилку, що повторюється у творчій роботі кілька разів (повторювана помилка), уважають однією; помилки на одне й те ж правило, але в різних словах і реченнях (однотипні помилки) уважають різними помилками.

3.28. У 8–9 класах із поглибленим вивченням української, зарубіжної літератури пропорційно збільшується кількість контрольних робіт та уроків розвитку мовлення (на розсуд учителя визначається кількість і види контрольних робіт).

3.29. Із української та зарубіжної літератури у кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

3.30. Семестрову – на основі тематичного оцінювання та результатів оцінювання певного виду діяльності: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) або читання вголос (не як середній арифметичний бал).

3.31. Річне оцінювання здійснюється на підставі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним відомом за I та II семестри. При виставленні річної оцінки мають враховуватися: динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом року; важливість тем, які вивчалися у I та II семестрах, тривалість їх вивчення та складність змісту; рівень загальнення й уміння застосовувати набуті протягом навчального року знання тощо.

3.32. Коригування річної оцінки проводиться згідно з пунктами 9-10 Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 14.07 2015 № 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08 травня 2019 року № 621), зареєстрованого в

Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 р. за № 924/27369, річне оцінювання може коригуватись.

3.33. Аналіз письмових контрольних робіт виконується у робочих зошитах.

3.34. Кількість домашніх вправ – одна чи дві (на розсуд учителя), але не більше двох, якщо ж уроки спарені, то для виконання вдома пропонується дві або три вправи.

Використані нормативні документи

1. Наказ МОН України «Про затвердження Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти» № 676 від 25 червня 2018 року, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. За № 1028/32480.
2. Лист МОН України № 1/9-596 від 03.10.18 року «Лист-роз'яснення щодо застосування окремих положень Інструкції з діловодства у закладах загальної середньої освіти».
3. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 11.08.2020 № 1/9-430 – «Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2020/2021 навчальному році».
4. Наказ МОН № 496 від 03.06.08 року «Про затвердження Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів».
5. Лист МОН від 28.04.2006 року № 1/9-301 «Про вимоги до виконання письмових творчих робіт учнів ЗНЗ і перевірку зошитів у 5-11 класах».
6. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text>
7. Навчальні програми 5-9 класів (оновлені 2017 року). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
8. Навчальні програми 10-11 класів (чинні з 1 вересня 2018 року) Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
9. Наказ МОН № 371 від 05.05.2008 року «Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти»
10. Наказ МОН України від 21.08.2013 № 1222 "Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти"
11. Лист МОН України від 30.08.2013 № 1/9-592 "Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин"
12. Наказ Міністерства освіти і науки України 14.07 2015 № 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08 травня 2019 року № 621), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 р. за № 924/27369 «Порядок переведення учнів (вихованців) закладів загальної середньої освіти до наступного класу».



Укладач: Коваленко Л.В.,к.пед.н.,
викладач кафедри філології та гуманітарних наук,
завідувач відділу української мови та літератури,
мов національних меншин і зарубіжної літератури
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»